

6 Het is vooral de houding van de Vertrouwensmannen in de laatste weken van de oorlog en de bezetting geweest, die duizenden illegale werkers elk vertrouwen in de toekomst en hun toekomstige regeerders voor de rest van hun leven heeft ontnomen. En dat is, gezien hun idealisme en inzet gedurende al die donkere jaren van de oorlog, onverdiend geweest, onverschillig de resultaten van dat verzet, die, ik erken het, weinig spectaculair zijn geweest. Men had wat meer fijngevoeligheid en wat minder arrogantie ten toon kunnen spreiden.

Conclusie: de mentaliteit van de heren Vertrouwensmannen deugde mijns inziens niet. Ze handelden elitair en arrogant en weinig tactvol ten opzichte van de illegaliteit. Ik vind dat dat ook wel eens vermeld had mogen worden.' (mvi)

De Jong antwoordde Zwaan in een persoonlijke brief dat hij alle begrip had voor diens standpunt, maar dat het betoog hem beslist niet had overtuigd. Wel was hij het met hem eens dat de illegale werkers na de bevrijding in veel opzichten niet de plaats hadden gekregen die hun toekwam; hierop wilde hij in deel 12 terugkomen. (mvi) Tijdens de discussie kwamen er geen nieuwe gezichtspunten naar voren, behalve dat Manning concludeerde dat de gevoelens van Zwaan door velen gedeeld werden.

4. De laatste fase van de bezetting

De Jong wijdde in deel 10A een compleet hoofdstuk aan 'Dolle Dinsdag', de vijfde september 1944, de dag waarop de val van Duitsland een feit leek en de bevolking zich op veel plaatsen in Nederland gedroeg alsof de bezetter al was verdwenen. Klein noemde dit een knap hoofdstuk, maar vroeg de auteur of hij niet te veel de indruk wekte alsof de berichtgeving van Radio Oranje de bekende jubelstemming had veroorzaakt:

6 'Hoe ik je beschrijving van het gebeuren ook waardeer, een analytische verklaring van desnoods sociaal-psychologische aard mis ik. Wat er op Dolle Dinsdag is gebeurd, is tenslotte niet iets unieks in de geschiedenis. Dergelijke – aan paniek rakende – massareacties zijn vaker voorgekomen.' (M)

De Jong bleef echter van mening dat de gebeurtenissen op Dolle Dinsdag in direct verband stonden met de berichtgeving van de Londense radio:

6 'Ik weet niet wat zich op 5 september '44 in bezet gebied zou hebben afgespeeld, als niet Gerbrandy op 4 september bekend had gemaakt dat de Geallieerden de Nederlandse grens hadden overschreden en als daar niet later op de avond aan was toegevoegd dat Breda was bevrijd – de